

Social capital as a sustainable living environment among the residents of Mehr housing

(Case Study: Baharan Mehr housing, Sanandaj)

Hossein Daneshmehr¹ - Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

Saeed Khani - Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Sociology, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

Worya Malaslimi - Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

Received: 28 May 2022   Accepted: 09 October 2022

Highlights

- There is a significant positive relationship between the level of apartment life standards and social capital in residents of Mehr Dwellings.
- There is no significant relationship between the type of residence and social capital in residents of Mehr Dwellings.
- The variables of neighborhood relations and level of acquaintance have influenced the social capital of residents of Mehr Dwellings.

Extended abstract

Introduction

Today, social capital is an indicator of growth and development in societies, without which it is highly challenging to achieve development at different levels. This capital increases investment in the fields of physical capital and human capital and establishes the structures created by public and private sector agents. Housing is one of the most important human needs leading to social conflicts or peace in different ages. The occurrence of each of these conditions is directly related to the amount of social capital among the residents, from the point of view that the social norths and souths in cities have turned into a concept for class distinction. Projects like Mehr Dwellings may have been capable of meeting the housing market needs in terms of quantity and shelter to a large extent, but what is stated in the theoretical literature on social housing at the global level, i.e. the level of satisfaction of residents of social housing projects, concerns the conditions therein in social, cultural, and other terms. It seems that the Mehr Dwellings project was carried out in a hasty manner regardless of basic criteria such as social capital. Therefore, the current research seeks to investigate the social capital conditions among the residents of Mehr Dwellings in the city of Sanandaj, Iran and the effective sociological factors. The questions raised on that basis concern the level of social capital among the residents of Mehr Dwellings in Sanandaj based on the above indicators and the extent to which sociological and contextual factors have affected each dimension of social capital.

Theoretical Framework

The theoretical framework of the current research is based on the theories available in the field of social capital and the studies conducted in Iran and around the world on the research title. The structure of social capital is investigated here based on the socio-cultural dimensions of the Mehr Dwellings project. Following the discussion, the conceptual model of the research, which involves the link between the research literature and the results, is formulated in the concluding section.

---

¹ Responsible author: hdaneshmehr@yahoo.com

Methodology

The current research is a quantitative survey and therefore involves a method of data collection in which certain groups of people are asked to answer a certain number of specific questions, which are the same for all respondents. The research population includes all the households in the Mehr Dwellings in Sanandaj in 2019. According to the statistics published by Kurdistan Province Directorate-General for Roads and Urban Development, there are 38,000 Mehr Dwellings in the whole province, of which 13,606 have been built and submitted in Sanandaj, where a population of 43,091 people lives (Kurdistan Province Directorate-General for Roads and Urban Development, 2018). The statistical sample includes people over eighteen years of age residing in 7,600 Mehr Dwellings in Baharan Neighborhood in 2019. The sample size was specified through Cochran's formula, based on which a size of 340 people was estimated; given the possibility of drop in the sample size, 10% was added to this number, and 374 people were finally selected to make up the study sample. The sampling methods included clustering according to Mehr Dwellings blocks and random selection of people over 18 years of age. In the selection of the samples, we tried to observe the age and sex combination as far as possible. The research tool was a researcher-made questionnaire, the formal and content validity of which were evaluated by experts in the fields of urban development and sociology. Moreover, the validity of the questions was evaluated using Cronbach's alpha coefficient as 0.849, which indicates the appropriate reliability and validity. As a research measurement tool, the SPSS version 21 software was used to analyze the data in two sections: descriptive and inferential.

Results and Discussion

The findings of the research demonstrated that there are significant positive relationships between the social capital of residents of Mehr Dwellings and a number of the variables making up the level of apartment life standards, including the degree of neighborhood relations, the level of acquaintance with the social environment, satisfaction with the place of residence, access to facilities, and the quality of urban services and infrastructures, and the contextual variables of residence background, income, and marital status. The statistical results demonstrated that there is no significant relationship between the residents' social capital and the variables of social relations and type of residence and contextual variables (age, gender, occupation, and academic degree). Apartment life standards and social capital among the residents of Baharan Mehr Dwellings will not change overnight, because the residents of these blocks are mainly immigrants from villages, unemployed people, female householders, urban subordinates in sociological terms. Corridors of social relations are limited, while there are stable conditions from another point of view. Although the residents' harmony has undergone major changes during the past two years due to the high costs of housing, fundamental measures need to be taken by the institutions and trustees in the urban area. According to the results of the research, important actions to be taken in the current conditions include the participation of citizens in the affairs of the neighborhood, enhancement of the infrastructure and access networks, formation of civil institutions, and establishment of service and security institutions.

Conclusion

The results of the multivariate regression analysis also indicate that the variables of apartment life standards, neighborhood relations, and level of acquaintance impact the social capital of the residents of Mehr Dwellings and explain 32% of the changes in the dependent variable.

Key words: Social Capital, Quality of Life, Sustainable Living, Mehr Dwellings, Urban Services, Sanandaj.

Citation: Daneshmehr, H., Khani, S., Malaslimi., W (2023). Social capital as a sustainable living environment among the residents of Mehr housing (Case Study: Baharan Mehr housing, Sanandaj), *Motaleate Shahri*, 12(47), 91–104. doi: 10.34785/J011.2022.015/Jms.2023.114.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Motaleate Shahri. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

سرمایه اجتماعی به مثابه بستریست پایدار در میان ساکنان مسکن مهر نمونه مورد مطالعه: مسکن مهر بهاران سنندج

حسین دانش مهر - دانشیار، گروه جامعه-شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.
سعید خانی - استادیار جمعیت-شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، گروه جامعه-شناسی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.
وریا ملاسلیمی - دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه جامعه-شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

تاریخ دریافت: ۰۷ خرداد ۱۴۰۱ تاریخ پذیرش: ۱۷ مهر ۱۴۰۱

چکیده

یکی از متغیرهای مهم کیفیت زندگی در میان ساکنان یک جامعه، سرمایه اجتماعی است، این سازه تحت تأثیر عوامل مختلف دچار فرسایش یا افزایش خواهد شد. مسکن یکی از ابعاد مهم کیفیت زندگی است که می‌توان زیست ساکنان آن را بر حسب میزان سرمایه اجتماعی مورد سنجش قرار داد. مسئله پژوهش حاضر، ارتباط میان عوامل نرم زیست اجتماعی (جامعه‌شناختی) با وضعیت سرمایه اجتماعی در بین ساکنان مسکن مهر بهاران شهر سنندج است. متغیرهای عمده پژوهش براساس چارچوب نظری پاتنام، بوردیو، فوکویاما و کلمن صورت‌بندی شده و به لحاظ روش‌شناسی این پژوهش در سنت کمی و براساس روش پیمایش صورت پذیرفته و از ابزار پرسشنامه برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. جامعه آماری شامل تمامی خانوارهای ساکن در واحدهای مسکونی مسکن مهر شهر سنندج در سال ۱۳۹۹ است و تعیین حجم نمونه براساس فرمول کوکران و شیوه نمونه‌گیری نیز به صورت دو مرحله‌ای، ابتدا نمونه‌گیری خوشه‌ای و سپس نمونه‌گیری تصادفی انجام شد که براساس آن ۳۴۰ نفر افراد بالای ۱۸ سال انتخاب شدند. صحت داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های اعتبار صوری و آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفت و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS Ver23 انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین متغیرهای سطح فرهنگ آپارتمان‌نشینی، درجه روابط همسایگی، سطح آشنایی با محیط اجتماعی، رضایت از محل سکونت، دسترسی به امکانات و کیفیت خدمات شهری و زیرساخت‌ها و متغیرهای زمینه‌ای (سابقه سکونت، درآمد و وضعیت تأهل) با سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از آماره نشان داد که بین متغیرهای روابط اجتماعی، نوع سکونت و متغیرهای زمینه‌ای (سن، جنسیت، شغل، تحصیلات) با سرمایه اجتماعی ساکنان رابطه معناداری وجود ندارد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز حاکی از آنست که متغیرهای فرهنگ آپارتمان‌نشینی، روابط همسایگی و سطح آشنایی بر سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر تأثیرگذار بوده و حدود ۳۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین نموده‌اند.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی، زیست پایدار، مسکن مهر، خدمات شهری، سنندج.

نکات برجسته

- بین متغیر سطح فرهنگ آپارتمان‌نشینی با سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.
- بین متغیر نوع سکونت با سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود ندارد.
- بین متغیر روابط همسایگی و سطح آشنایی بر سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر تأثیرگذار بوده است.

۱. مقدمه

امروزه سرمایه اجتماعی، یکی از شاخص‌های رشد و توسعه در جوامع به‌شمار می‌آید و بدون آن، دستیابی به توسعه در سطوح مختلف، با چالش‌های جدی روبه‌رو است. این سرمایه، سرمایه‌گذاری در عرصه‌های سرمایه‌فیزیکی و سرمایه انسانی را افزایش می‌دهد و باعث پایداری سازه‌های ایجاد شده توسط کارگزاران بخش دولتی و خصوصی می‌شود. اینجاست که ادعا می‌شود جامعه‌ای که از سرمایه اجتماعی بالایی برخوردار است، فرآیندهای مشارکت و همکاری در آن آسان‌تر است و فقدان آن باعث افزایش مسائل اجتماعی از جمله نارضایتی اجتماعی، کیفیت پایین زندگی، عدم مشارکت، سرقت و ... می‌گردد که مجموعه این عوامل زیست در یک مکان، از جمله محل زندگی را با مخاطراتی مواجه می‌نماید. سرمایه اجتماعی^۱ موجب افزایش کیفیت زندگی شده و ارزش‌های اجتماعی مثبت را در جهت یک زندگی خوب، ارتقا می‌دهد (Hamdan, Yusof, & Marzukhi, 2014). با این اوصاف نتایج پژوهش‌های انجام شده حاکی از آن است که وضعیت سرمایه اجتماعی در کشور مطلوب نیست (Mehregan, Daliri, & Shahanavaz, 2013). براین اساس، توجه به این مقوله امری حیاتی بوده تا بتوان براساس آن، به دیگر منابع و فاکتورهای مهم و اساسی همچون پیشرفت و توسعه دست یافت.

مسکن از جمله نیازهای مهم بشری است که در اعصار مختلف، محل منازعات اجتماعی یا مکان آرامش بوده است. رقم خوردن هر کدام از این وضعیت‌ها، ارتباط مستقیمی با میزان سرمایه اجتماعی در میان ساکنان دارد که در آن زندگی می‌کنند و از این منظر است که شمال و جنوب اجتماعی در شهرها، به مفهومی برای تمایز طبقاتی بدل گشته است. به‌منظور دستیابی به مسکن پایدار، برنامه‌ریزان مسکن می‌بایست فعالیت‌هایشان را با نیازها و خواسته‌های مصرف‌کنندگان هماهنگ سازند (Teck-Hong, 2012). به‌گونه‌ای که در عین تناسب با توان مالی خانوار به مواردی مانند ایجاد فضای سکونت مناسبی که آسایش، دسترسی مناسب، امنیت، پایداری و دوام سازه‌ای، روشنایی کافی، تهویه و زیرساخت‌های اولیه مناسب (از قبیل آب‌رسانی، بهداشت و آموزش)، محیط زیست سالم، مکان مناسب و قابل دسترسی از نظر کار و تسهیلات اولیه و همچنین زمینه رشد و تقویت روابط بین اعضای خانواده و روابط همسایگی توجه ویژه‌ای داشته باشد (DR. Hekmatniya, Mousavi, & zarafshan, 2005). امروزه عواملی همچون تأثیرات محیطی و اقلیمی، دوام و انعطاف‌پذیری خانه‌ها، فعالیت‌های اقتصادی و ارتباط آنها با اقتصاد در سطحی بالاتر، بافت‌های فرهنگی و اجتماعی جوامع، تأثیر مسکن بر کاهش فقر، توسعه اجتماعی و کیفیت زندگی نیز در زمره ابعاد مهم مسکن قرار گرفته‌اند (Golubchikov & Badyina, 2012).

بعد از طی شدن دهه اول انقلاب و مشکلات ناشی از آن و نیز جنگ تحمیلی، حرکت به سمت رشد و توسعه کشور، توسط برنامه‌ها پیگیری شد. گرچه برنامه‌ای برای سال‌های ۶۶-۱۳۶۲ تدوین شد، اما به دلیل فشارهای اقتصادی و سیاسی ناشی از جنگ اجرا نشد. از این پس برنامه‌های مسکن در قالب برنامه‌های توسعه تدوین پیدا کرد (Athari, 2018). دولت نهم (۱۳۸۸-۱۳۸۴) با تأسی از قانون برنامه چهارم توسعه

اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۴-۱۳۸۸)، عدالت محوری را در سیاست‌ها و برنامه‌های مسکن در پیش گرفت. توزیع زمین ارزان بین مردم از طریق تعاونی‌های مسکن و نیز ارائه وام‌های ارزان برای آماده‌سازی زمین و ساخت مسکن، از جمله راهبردها در این دوره است. سیاست غالب این دوره در زمینه مسکن به طرح مسکن مهر برمی‌گردد که توسط دولت‌های نهم و دهم اجرا شد. وزارت مسکن و شهرسازی در راستای تأمین مسکن مناسب برای آحاد مردم و به خصوص نیازمندان، در سال ۱۳۸۴، طرح جامع مسکن را با استفاده از دیدگاه‌ها و نظرات پژوهشگران و محققان بخش مسکن تهیه و سند راهبردی اجرایی آن در سال ۱۳۸۵ مشتمل بر ۵۵ برنامه و در نه محور جمع‌بندی شد. یکی از محورهای اصلی طرح جامع مسکن، توجه به تأمین گروه‌های کم درآمد است. «طرح مسکن مهر» با الگوبرداری از طرح جامع مسکن و همین محور (تأمین مسکن نیازمندان) تهیه و تدوین شد (برادران و همکاران، ۱۳۹۸؛ ۲۰۵). تاریخ شروع پروژه‌های مسکن مهر در استان کردستان مربوط به نیمه دوم سال ۸۸ و تاریخ پایان آن در خرداد ماه ۱۳۹۸ است. ۳۸ هزار واحد مسکن مهر در کل استان کردستان تأسیس شد که سه هزار واحد آن تحت نظر بنیاد مسکن و ۳۵ هزار واحد آن تحت نظر اداره راه و شهرسازی است. این واحدها در شهرک‌های بهاران، ساحلی، زاگرس، پردیس و ویلاشهر واقع بوده که به ترتیب هفت هزار و ۶۰۰ واحد در شهرک بهاران (فاز ۱۹/۲)، ویلاشهر (۶۶۰ واحد)، تعاونی فرهنگیان (۵۰۰ واحد)، تعاونی جهاد کشاورزی (۴۵۰ واحد)، تعاونی خبرنگاران و هنرمندان (۱۰۸ واحد)، تعاونی نهضت سوادآموزی (۵۴۰ واحد)، شهرک زاگرس تعاونی مسکن و دارایی (۲۲۰ واحد)، ویلاشهر (۷۴۰ واحدی تعاونی آگاهی)، پردیس (۱۷۲۸ واحدی)، بهاران (۳۶۰ واحدی دادگستری) و ۳۴۰ واحدی صدا و سیما و ۳۶۰ واحدی دادگستری بهاران است. در نهایت تعداد کل این واحدها در شهرستان سنندج ۱۳ هزار و ۶۰۶ بوده که در طی سال‌های اخیر ساخته و تحویل داده شده و ۴۳ هزار و ۹۱ نفر در آنها ساکن هستند. پیش‌پرداخت‌های این واحدها ۱۵ تا ۲۰ درصد بوده که همراه با اعطای وام ۲۰ تا ۳۰ میلیون بود. پروژه‌هایی مانند مسکن مهر شاید تا حدود زیادی به لحاظ کمی و سرپناه توانسته باشد نیاز بازار مسکن را برطرف سازد، اما آنچه که در ادبیات نظری مسکن اجتماعی در سطح اجتماعی جهانی مطرح است، سطح رضایت ساکنان پروژه‌های مسکن اجتماعی از وضعیت اجتماعی، فرهنگی و ... در آنهاست. به نظر می‌رسد طرح مسکن مهر، شتاب‌زده و بدون توجه به معیارهای زمینه‌ساز مواردی چون سرمایه اجتماعی انجام گرفته باشد. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در میان ساکنان مسکن مهر شهر سنندج و عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر آن است و بر همین اساس این سؤال مطرح می‌شود که سرمایه اجتماعی در میان ساکنان مسکن مهر شهر سنندج بر اساس این شاخص‌ها در چه سطحی قرار دارد؟ و عوامل جامعه‌شناختی و زمینه‌ای تا چه میزان بر هر یک از ابعاد سرمایه اجتماعی اثر گذاشته است؟

۲. مبانی نظری

چارچوب نظری پژوهش حاضر، براساس نظریه‌های نظریه‌پردازان حوزه سرمایه اجتماعی است. در ادامه سعی خواهد شد علاوه بر پژوهش‌های

کسب آن باید تلاش کرد. به تعبیر بورديو، سرمایه اجتماعی محصول نوعی سرمایه‌گذاری فردی یا جمعی، آگاهانه یا ناآگاهانه است که به دنبال تثبیت یا بازتولید روابط اجتماعی است که مستقیماً در کوتاه مدت یا بلندمدت قابل استفاده هستند.

از نظر فوکویاما، سرمایه اجتماعی زیرمجموعه سرمایه انسانی نیست، زیرا سرمایه اجتماعی متعلق به گروه‌هاست و نه افراد. هنجارهایی که شالوده سرمایه اجتماعی را تشکیل می‌دهند، در صورتی معنا دارند که بیش از یک فرد در آن سهیم باشد. همچنین، او معتقد است فراهم کردن سرمایه اجتماعی با میانجی‌گری مجموعه‌ای از نهادهایی که تقریباً به گستردگی خود جامعه هستند، انجام می‌شود؛ خانواده‌ها، مدرسه‌ها، کلیساها و انجمن‌های داوطلبانه، انجمن‌های تخصصی، فرهنگ عمومی و... از آن جمله‌اند. اکثر این نهادها با اقتصاد بازار کاملاً بیگانه‌اند. بودجه برخی از آنها از قبیل مدرسه‌ها را مردم با پرداخت مالیات‌ها تأمین می‌کنند. برخی دیگر مانند خانواده‌ها یا انجمن‌های خیریه نیز از طریق تولیدات فرعی فعالیت‌های دیگر، سرمایه اجتماعی تولید می‌کنند. چنان که جیمز کلنن یادآوری کرده، سرمایه اجتماعی مانند بسیاری از انواع دیگر سرمایه انسانی، یک خیر همگانی است (Fukuyama, 2015). فوکویاما معتقد است عامل نهایی که بر موجودی سرمایه اجتماعی گروه‌های اجتماعی اثر می‌گذارد، نه انسجام درونی گروه‌ها بلکه چگونگی برقراری رابطه با غریبه‌هاست. برای مثال پیوندهای نیرومند اخلاقی درون یک گروه در پاره‌ای موارد ممکن است عملاً در خدمت کاهش درجه توانایی اعضای گروه، از نظر اعتماد کردن به غریبه‌ها و کار کردن با آنان قرار گیرد. فوکویاما در تحلیل نهایی بر این باور است که سرمایه اجتماعی در بسیاری موارد، یکی از محصولات جنبی است، تجربه مشترک تاریخی و دیگر عواملی است که از کنترل هر حکومتی خارج است. این امر در جوامع سنتی بیشتر از جوامع مدرن صادق است (Akbari, 2015).

کلنن سرمایه اجتماعی را به وسیله کارکردش تعریف کرده است. به نظر او سرمایه اجتماعی هنگامی ایجاد می‌شود که روابط میان اشخاص به شیوه‌هایی تغییر یابد که کنش را آسان کند. بنابراین سرمایه اجتماعی شیء واحدی نیست، بلکه جنبه‌های متفاوت ساختار اجتماعی را دربرمی‌گیرد که کنش جمعی و فردی را رواج می‌دهد (Chalabi, 2014).

کلنن سه بعد زیر را برای سرمایه اجتماعی در نظر می‌گیرد:

۱- تعهدات، انتظارات و اعتماد متقابل،

۲- کانال‌های ارتباطی و

۳- هنجارها و ضمانت‌های اجرایی مؤثر.

به‌نظرو سرمایه اجتماعی به لحاظ هنجاری و اخلاقی خنثی است، یعنی نه مطلوب است و نه نامطلوب و صرفاً با فراهم کردن منابع لازم، وقوع کنش‌ها را امکان‌پذیر می‌سازد (Coleman, 2008). کلنن نشان داد که پیوندهای موجود در شبکه (محور تئوری سرمایه اجتماعی) امکان ارزیابی اطلاعات مربوط به فرصت‌های شغلی را به اعضا می‌دهد و آنها را در انتخاب شغل مورد نظر کمک می‌کند. شبکه‌های میان سازمانی که حاصل کار سرمایه اجتماعی است، مزایای مختلفی برای سازمان دارد که از آن جمله کسب مهارت‌ها و دانش جدید از سوی اعضای شبکه‌ها، مزیتی است که می‌تواند در سازمان‌های چندبخش کاربرد داشته باشد.

داخلی و خارجی مرتبط با عنوان تحقیق، به ابعاد اجتماعی-فرهنگی مسکن مهر که سازه سرمایه اجتماعی در آن بررسی می‌شود، پرداخته شود و در جمع بندی نیز مدل مفهومی پژوهش که حلقه اتصال ادبیات پژوهش با نتایج است، تدوین گردد.

رابرت پاتنام در مطالعات خود، سرمایه اجتماعی را «خصایصی از سازمان اجتماعی نظیر اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها» یافت که «کارایی جامعه را با تسهیل همکاری‌های متقابل بهبود می‌بخشد (Putnam, 2000). به نظرو سرمایه اجتماعی آن دسته از ویژگی‌های زندگی اجتماعی است که مشارکت‌کنندگان را قادر می‌کند تا به نحو مؤثری اهداف مشترک خود را تعقیب کنند. پاتنام سرمایه اجتماعی را در همه شکل‌هایش (مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها) اغلب یک «کالای عمومی» به‌شمار می‌آورد و آن را دارایی جمعی تلقی می‌کند؛ در مقابل دیگر گونه‌های سرمایه متداول که به طور معمول کالایی خصوصی به‌شمار می‌آیند. پاتنام شبکه‌های مشارکت مدنی را بخش مهمی از ذخیره سرمایه اجتماعی تلقی می‌کند، چرا که این شبکه‌ها ۱. تکرار و پیوند درونی داد و ستدهای اجتماعی را گسترش می‌دهند و این امر موجب تقویت همکاری‌های متقابل می‌شود، ۲. هنجارهای قوی همکاری متقابل را تقویت می‌کنند، ۳. ارتباطات را تسهیل و به گردش اطلاعات افراد قابل اعتماد کمک می‌کنند، ۴. دربردارنده توفیق نیاکان در همکاری‌های جمعی هستند (سنت‌های مدنی معمولاً حاوی منبع تاریخی باارزشی هستند که در گذشته سودمندی خود را به اثبات رسانده‌اند و در آینده نیز می‌توانند کارایی داشته باشند) و ۵. بیش از شبکه‌های افقی متکثر ولی جدا از هم که همکاری درون گروهی را تقویت می‌کنند، در کاهش شکاف‌های اجتماعی نقش دارند.

بورديو معتقد است که سرمایه اجتماعی جمع منابع واقعی یا بالقوه‌ای است که حاصل شبکه‌ای بادوام از روابط کمابیش نهادینه شده، آشنایی و شناخت متقابل یا به بیان دیگر عضویت در یک گروه است. شبکه‌ای که هر یک از اعضای خود را از پشتیبانی سرمایه جمعی برخوردار می‌کند و آنان را مستحق اعتبار می‌سازد. به‌نظرو سرمایه اجتماعی، به‌عنوان شبکه‌ای از روابط، یک ودیعه طبیعی یا حتی یک ودیعه اجتماعی نیست، بلکه چیزی است که در طول زمان و با تلاش بی‌وقفه به‌دست می‌آید. به عبارت دیگر شبکه روابط، محصول راهبردهای سرمایه‌گذاری فردی یا جمعی آگاهانه یا ناخودآگاه است که هدفش ایجاد یا بازتولید روابط اجتماعی است که مستقیماً در کوتاه‌مدت یا بلندمدت قابل استفاده هستند. تعریف بورديو از سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد که این سرمایه دو عنصر دارد: نخست روابط اجتماعی که افراد را قادر به دستیابی به منابعی می‌کند که دیگران یعنی هم‌گروه‌های صاحب‌آنهایند و دوم مقدار و کیفیت منابعی که حاصل فرد می‌شود. سرمایه اجتماعی این امکان را برای فرد فراهم می‌آورد تا به منابعی مانند اطلاعات، فرصت‌های اقتصادی و آموزشی دست یابد. کاربرد سرمایه اجتماعی در نزد بورديو بر این درک استوار است که افراد چگونه با سرمایه‌گذاری بر روابط گروهی، وضعیت اقتصادی خود را در یک فضای اجتماعی سلسله‌مراتبی (جامعه سرمایه‌داری) بهبود می‌بخشند. از این جهت می‌توان رویکرد او را ابزاری، فردگرا و متأثر از تئوری سرمایه مارکس و بیشتر تضادگرا تلقی کرد (Tajbakhsh, 2008). به اعتقاد بورديو سرمایه اجتماعی چیزی است که در طول زمان برای

۲٫۱. سوبه اجتماعی و فرهنگی مسکن

مسکن فقط یک ساختار نیست، بلکه نهادی است که برای مجموعه پیچیده‌ای از اهداف ایجاد می‌شود. هدف اصلی مسکن، ایجاد محیطی سازگار و منطبق بر روش زندگی و ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی آن است (pourdehimi, 2011). به بیان دیگر علاوه بر تأمین نیازهای شخصی و اقتصادی، باید نیازهای کیفی، اجتماعی و کالبدی فرد را نیز برآورده کند. از این رو، دسترسی گروه‌های کم‌درآمد به امکانات و خدمات از زمینه‌های توانمندسازی آنان و ایجاد شرایط مساعد رفاه اقتصادی و اجتماعی برای بهره‌مندی و افزایش توان بهره‌گیری از فرصت‌های آموزشی، بهداشتی و مانند اینها در جهت رشد سرمایه انسانی است. برخوردار نبودن از مسکن و خدمات آن موجب محرومیت از موهب اجتماعی و اقتصادی دیگر مانند آموزش، بهداشت و مهارت مناسب می‌شود (Peyman, 2016). قبل از تولید مقوله‌ای به نام مسکن به‌عنوان یک امر فیزیکی صرف، باید ابعاد اجتماعی و انسانی آن و معنا، ملاحظات فرهنگی سکونت چون همسایگی‌ها، گروه، فرد، مناسبات و انس و الفت را در نظر داشته باشیم که اینها در تعریف حداقلی از مسکن، فرصتی برای ظهور نمی‌یابند. اگرچه در زندگی قدیم، ساختن خانه نخستین و مبتنی بر ضروریات بود ولی در زندگی مدرن، زندگی و مؤانست مقدم بر ساختن مسکن است. مسکن فقط محل استقرار نیست یک مفهوم و بُعد مدنی نیز دارد که باید لوازم و شرایط ایجاد و تدوام آن نیز فراهم گردد. اگر در زندگی تعلق به دیگری و تعلق به مکان وجود نداشته باشد یعنی رابطه درست انسانی-فرهنگی بین محیط خانه و محیط پیرامونی برقرار نباشد، پیوستگی جدی اجتماعی و فرهنگی پدید نمی‌آید و هویت جمعی نیز شکل نمی‌گیرد؛ به‌عنوان مثال در شهرهای بزرگ، مردم به خانه خود (حوزه خصوصی) اهمیت بسزایی می‌دهند ولی به عرصه عمومی احساس تقید و تعلق نمی‌کنند چون جامعه به شکل آدم‌های تک‌تک‌شده‌ای درآمده که تعلق به محیط و فضا ندارد (Azad Ermaki, 2009). یکی دیگر از جنبه‌های مسکن، پایداری اجتماعی آن است. پایداری اجتماعی مسکن، نیازمند دسترسی محله‌ها به اشتغال، سلامت، امنیت و جابه‌جایی مناسب است. به عبارت دیگر پایداری اجتماعی در بخش مسکن، ایجاد مسکن قابل استطاعت، با کیفیت مطلوب، امن و سالم را در برمی‌گیرد که به نحو قابل قبولی با نظام‌های اجتماعی-فضایی گسترده ملی و شهری هماهنگ شده‌اند.

سلطان‌زاده زرنندی در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و محیط کالبدی محلات مسکونی با تأکید بر فضاهای باز و عمومی (نمونه موردی: دو محله متعلق به شهر تبریز)» معتقد است محلات مسکونی با چالش‌ها و ناهنجاری‌هایی در وجه اجتماعی خود روبه‌رو هستند و طراحان در حوزه معماری و شهرسازی برآنند که تا با ارجاع به مفاهیمی برآمده از جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و ... نظیر مفهوم سرمایه اجتماعی، سهمی در ارتقای محیط اجتماعی و کالبدی محلات داشته باشند. بر اساس یافته‌های پژوهش، میان سرمایه اجتماعی و شاخص‌های کالبدی فضاهای باز و عمومی رابطه وجود دارد اما شدت رابطه، کمتر از میزان انتظار است (Soltanzadeh Zarandi, 2020). لقمان، مونا و همکاران در پژوهشی به «بررسی تأثیر متقابل مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در محله‌های

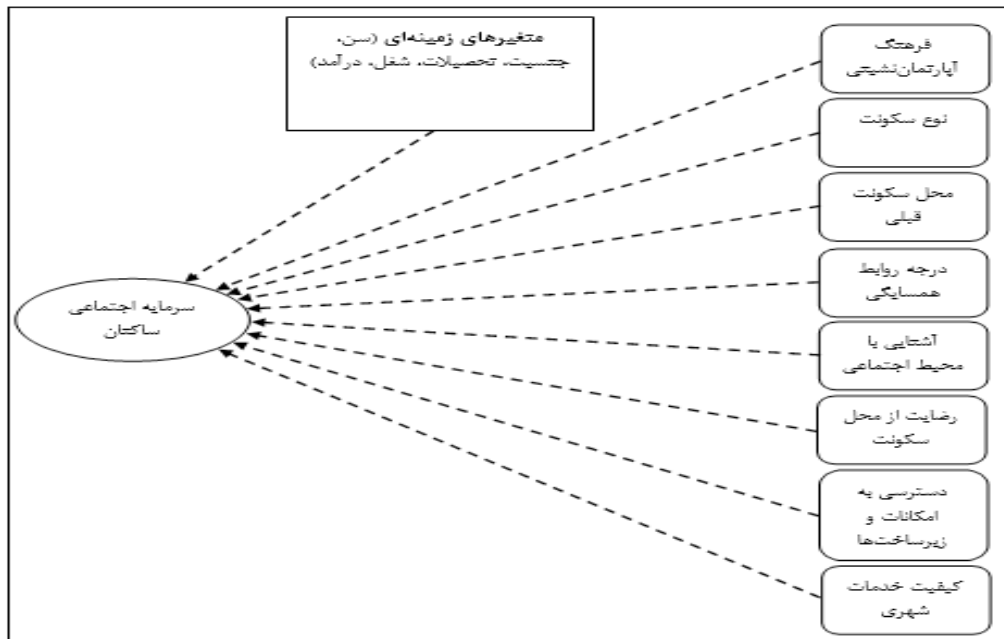
شهری با استفاده از روش معادلات ساختاری (مورد مطالعه: محله‌های سلطان میراحمد و فین کاشان)) پرداختند. یافته‌های پژوهش بیانگر وجود ارتباط معنادار میان ابعاد متغیر سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی است، به طوری که بیشترین تأثیرگذاری متغیر سرمایه اجتماعی بر متغیر کیفیت زندگی را شاخص اعتماد و بیشترین تأثیرگذاری متغیر کیفیت زندگی بر سرمایه اجتماعی را شاخص سلامت محیط داراست (Loqman, Sa'eedeh Zar-abadi, & Behzadfar, 2022).

برزگر و قربانی به بررسی «واکاوی رضایتمندی پروژه مسکن مهر از منظر پایداری اجتماعی (نمونه مطالعاتی: مسکن مهر شهر گرگان)» پرداختند. نتایج پژوهش حاضر براساس تحلیل شاخص‌های پایداری اجتماعی نشان از حاکمیت شرایط ناپایدار در مسکن مهر شهر گرگان بوده است. نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد، کمترین میزان پایداری در مسکن مهر این شهر در خصوص شاخص‌های امنیت، هویت، احساس تعلق و فضاهای فرهنگی است و بیشترین رضایت‌مندی از شاخص‌های تراکم نسبی جمعیت، نرخ باسوادی و درصد افراد دارای تحصیلات دانشگاهی است (Barzegar, 2018).

نوردین و ناکامورا در پژوهشی با عنوان «سرمایه اجتماعی در میان سالمندان ساکن مجتمع‌های مسکونی در حومه شهر توکیو» به بررسی این موضوع پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ارتباط قابل توجهی بین گروه‌های سنی ۶۰ و ۷۰ ساله برای پیوند و ایجاد سرمایه اجتماعی وجود دارد. همچنین تغییر نتایج تحت تأثیر همسایگان و محیط فیزیکی مجتمع‌های مسکونی است که در حال حاضر در آن زندگی می‌کنند (Nordin & Nakamura, 2018). گائو و همکاران به بررسی «ارتباط بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در بین ساکنان شهری در شهرهای کمتر توسعه یافته غرب چین» پرداختند. نتایج نشان داد که ساکنان جوان دارای پایین‌ترین سطح از سرمایه اجتماعی بودند. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که سرمایه اجتماعی یکی از روش‌های مؤثر در ارتقای سلامت و کیفیت زندگی است (Wang et al., 2018). یوو و لی به بررسی «فضاهای آپارتمانی و تأثیر آن بر سرمایه اجتماعی و پایداری اجتماعی در محلات شهر سئول» پرداختند. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که بین محیط فیزیکی محله، سرمایه اجتماعی و پایداری اجتماعی رابطه علی و معلولی وجود دارد. همچنین نتایج حاکی از آن است که عوامل مکانی و غیرفضایی در سطح همسایگی می‌توانند در شکل‌گیری سرمایه اجتماعی و همچنین پایداری اجتماعی مؤثر باشند. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد که برنامه‌ریزی مکانی شهری می‌تواند نقش اساسی در مسائل اجتماعی شهروندان داشته باشد (Yoo & Lee, 2016).

حمدان و همکاران در پژوهشی با عنوان «سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در محله‌های مسکونی با تراکم بالا» با توزیع ۷۹۷ پرسشنامه در میان خانوارهای مالزیایی به این نتیجه دست یافته‌اند که الگوی سرمایه اجتماعی تحت تأثیر سطح توسعه‌یافتگی محله، تنوع بافت اجتماعی و وضعیت محله‌های پیرامونی قرار دارد و سرمایه اجتماعی خود باعث ارتقای کیفیت زندگی می‌گردد (Hamdan et al., 2014).

بر اساس مبانی نظری مورد اشاره، چارچوب مفهومی پژوهش در تصویر شماره ۱ ارائه می‌شود.

تصویر شماره ۱: چارچوب مفهومی پژوهش

۳۴۰ نفر برآورد گردید. با در نظر گرفتن احتمال ریزش در حجم نمونه ۱۰ درصد به این تعداد اضافه و در نهایت ۳۷۴ نفر به عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شد. شیوه نمونه‌گیری نیز ابتدا خوشه‌ای بر حسب بلوک‌های مسکن مهر و سپس تصادفی در میان افراد بالای ۱۸ سال صورت گرفت. در انتخاب نمونه‌ها سعی شد که ترکیب سنی و جنسی تا حد امکان رعایت شود. ابزار تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته بوده که اعتبار صوری و محتوایی آن توسط کارشناسان و صاحب نظران حوزه‌های شهری و جامعه‌شناسی و روایی سئوالات نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۴۹/۰ ارزیابی گردید که بیانگر قابلیت اعتماد و روایی مناسب ابزار سنجش تحقیق است. به منظور تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی از نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ استفاده شد. در بخش آمار توصیفی، فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی با توجه به فرضیه‌های پژوهش، از آماره‌های مناسب مانند ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی اسفاده گردید.

۳. روش

پژوهش حاضر در سنت روش‌شناسی کمی و بر اساس روش پیمایش است. پیمایش روشی است برای گردآوری داده‌ها که در آن از گروه‌های معینی از افراد خواسته می‌شود تا به تعداد معینی از پرسش‌های مشخص که برای همه پاسخگویان یکسان است، پاسخ دهند. جامعه آماری شامل تمامی خانوارهای ساکن در واحدهای مسکونی مسکن مهر شهر سنندج در سال ۱۳۹۹ است. بر اساس آمار اداره راه و شهرسازی استان کردستان، ۳۸ هزار واحد مسکن مهر در کل استان وجود دارد که از این تعداد ۱۳ هزار و ۶۰۶ واحد در شهر سنندج ساخته و تحویل داده شده است. در این واحدها جمعیتی معادل ۴۳ هزار و ۹۱ نفر در این منازل زندگی می‌کنند (راه و شهرسازی استان کردستان، ۱۳۹۸). نمونه آماری شامل افراد بالای ۱۸ سال است که در سال ۱۳۹۹ در هفت هزار و ۶۰۰ واحد مسکن مهر شهرک بهاران (فاز ۱۹/۲) ساکن بوده‌اند. تعیین حجم نمونه از طریق فرمول کوکران محاسبه شد که بر اساس آن

جدول شماره ۱: مؤلفه‌ها و گویه‌های متغیر سرمایه اجتماعی در بین ساکنان مسکن مهر (متغیر وابسته)

سنجش سرمایه اجتماعی	گویه‌ها	تعداد	مقدار آلفای کرونباخ
تعلق مکانی	احساس تعلق با همسایگان و اهالی محل، شرکت در فعالیت‌های جمعی اهالی محله، احساس دوستی با افراد هم کیش و مذهب، تغییر محل با بهبود وضعیت مالی، اهالی حاضر نیستند تا آخر عمر اینجا زندگی کنند، مسکن مهر بهاران به عنوان یک محله خوب	۶	۰/۶۹۰
مشارکت اجتماعی	عیادت بیماران، کمک به افراد نیازمند، ضمانت مالی دیگران، کمک به حل مسائل و مشکلات دیگران، شرکت در مراسمات دینی، شرکت در اعیاد ملی، عضویت در انجمن‌ها و نهادهای غیردولتی	۶	۰/۶۶۹
انسجام اجتماعی	احترام به خانم‌ها و بزرگ‌ترها در محله، نفرت از غیبت همسایگان، سرک‌کشیدن در مسائل همسایگان، خوشحال شدن نسبت به موفقیت همسایگان، رسم دید و بازدید در میان همسایگان، همدردی افراد محله در هنگامه حوادث ناگوار	۶	۰/۶۸۷
اعتماد اجتماعی	اعتماد به افراد هم قوم و هم مذهب، اعتماد به همسایگان و اهالی محل، اعتماد به خویشاوندان، حساب روی قول و قرارهای دیگران، همکاری با نهادهای انتظام بخش محله، حل و فصل مشکلات محله با کمک معتمدین	۶	۰/۷۷۷
روابط اجتماعی	ارتباط نزدیک با پدر و مادر، کم‌رنگی ارتباط با اعضای درجه یک خانواده، عدم شرکت در مراسمات دیگران، ارتباط با خویشاوندان، رفت و آمد با همسایگان	۵	۰/۶۸۹

جدول شماره ۲: مفاهیم جامعه‌شناختی اثرگذار بر سرمایه اجتماعی در میان ساکنان مسکن مهر (متغیرهای مستقل)

مقدار آلفای کرونباخ	تعداد	گویه‌ها	مفاهیم جامعه‌شناختی
۰/۶۴۶	۹	بالا بودن منزلت اجتماعی آپارتمان‌نشینان مسکن مهر، مزیت نسبی نسبت به خانه‌های ویلایی، مزیت نسبی نسبت به آپارتمان‌های شخصی‌ساز، آپارتمان فضای مناسبی برای تربیت کودکان دارد، آپارتمان فضای فرح‌بخشی دارد، زندگی در اینجا کسل‌کننده و بی‌روح است، پرداخت انجام مرتب امور آپارتمان (شارژ ساختمان، تعمیرات و...)، آرزو داشتنم روزی در آپارتمان زندگی کنم، دیگران را به زندگی در چنین مسکنی تشویق می‌کنم، مجبورم با فرهنگ‌های متفاوت در آپارتمان زندگی کنم	فرهنگ آپارتمان‌نشین
۰/۸۱۸	۶	دردل با همسایگان، گرفتن مشاوره و راهنمایی از همسایگان، کمک مالی به همسایگان، تعامل با همسایگان، شرکت در مراسم عروسی و شادی‌های همسایگان، شرکت در مراسم عزا و غم همسایگان	روابط همسایگی
۰/۶۱۰	۵	عدم شناخت نسبت به همسایگان، رفت و آمد حداقلی با همسایگان به دلیل ناشناختگی، شرایط اجبار سکونت در مسکن مهر، بی‌اهمیتی رفت و آمد با همسایگان، بی‌تفاوتی نسبت به احوال همسایگان	سطح آشنایی با همسایگان
۰/۸۴۶	۵	رضایت از تسهیلات و امکانات محل سکونت، رضایت از امنیت روانی و اجتماعی محل سکونت، رضایت از مرادوات و تعاملات اجتماعی محل سکونت خود، رضایت از گذران اوقات فراغت خود و خانواده در محله، وجود ثبات و آرامش در درون خانوارها	رضایت از محل سکونت
۰/۸۷۰	۶	دسترسی آسان به بازار برای خرید مایحتاج، دسترسی آسان به وسایل حمل و نقل عمومی، در دسترس بودن پارک و فضای سبز، دسترسی به فضاهای ورزشی، دسترسی به کتابخانه عمومی و مساجد، دسترسی به بانک‌ها و مؤسسات مالی	دسترسی به امکانات
۰/۹۱۴	۱۶	جمع‌آوری منظم زباله و پسماندهای جامد، رسیدگی به کانال‌ها، جوی‌ها و کنترل آب‌های روان، توسعه و نگهداری فضای سبز شامل بوستان‌ها، جنگل‌کاری، درختان، فضای سبز بلوارها، کنترل و بهبود وضعیت ترافیک منطقه، تأمین ایمنی شهروندان از طریق نصب نرده، پل هوایی، خط‌کشی عابر پیاده، نصب سرعت‌گیر و... ساماندهی صنایع آلاینده هوا، صوتی و محیطی، رسیدگی به چهره ظاهری منطقه از نظر زیبایی، مبلمان شهری، از مقابله با حیوانات مزاحم و موزی (سگ، موش و...)، امکانات فرهنگی، هنری، ورزشی و تفریحی اماکن وابسته به شهرداری منطقه (فرهنگسرا، شهر کتاب، خانه فرهنگ، خانه مطبوعات و...)، نصب تابلوهای راهنما، علائم ایمنی و تابلوهای راهنمایی و از رانندگی در خیابان‌های مورد نیاز، مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها، تکريم ارباب رجوع در ناحیه یا شهرداری، وضعیت بازارچه‌ها و میادین میوه و تره‌بار عرضه مستقیم محصولات، وضعیت روشنایی خیابان‌ها در هنگام شب، دسترسی به حمل و نقل همگانی	کیفیت خدمات شهری

۴. یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش در دو بخش یافته‌های توصیفی و استنباطی ارائه می‌شود. در بخش یافته‌های توصیفی وضعیت جامعه مورد مطالعه در قالب هر یک از متغیرهای مستقل و وابسته تشریح می‌شود و در بخش

یافته‌های استنباطی نیز روابط متغیرهای مستقل و وابسته آزمون می‌شود.

۴.۱. یافته‌های توصیفی

جدول شماره ۳: مشخصات عمومی پاسخگویان

متغیر	طبقات	فراوانی	درصد فراوانی	متغیر	طبقات	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۱۶۰	۴۲/۸	تأهل	مجرد	۷۳	۱۹/۵
		مرد	۲۱۴		۵۷/۲	متأهل	۲۹۵
	۳		۰/۸		مطلقه	۳	۰/۸
	۳	۰/۸	متارکه		۳	۰/۸	
تحصیلات	بی‌سواد	۶	۱/۶	سن	زیر ۲۵ سال	۲۹	۷/۸
	ابتدایی	۲۳	۶/۱		۲۵ تا ۴۰ سال	۱۷۸	۴۷/۶
	راهنمایی	۵۳	۱۴/۲		۴۱ تا ۵۵ سال	۱۳۳	۳۵/۶
	دیپلم	۱۳۴	۳۵/۸		۵۶ تا ۷۰ سال	۳۰	۸
	فوق دیپلم	۴۳	۱۱/۵		بیشتر از ۷۰ سال	۴	۱/۱
	کارشناسی	۸۳	۲۲/۲				
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۳۲	۸/۶				
متغیر	اشتغال	طبقات		فراوانی		درصد فراوانی	
		بیکار	۱۹	۵/۱			
		خانه‌دار	۹۷	۲۵/۹			
		آزاد	۱۰۰	۲۶/۷			
		دولتی	۶۷	۱۷/۹			
		خصوصی	۴۰	۱۰/۷			
		دانشجو	۲۲	۵/۹			
		بازنشسته	۲۳	۶/۱			
		از کار افتاده	۲	۰/۵			
		سایر	۴	۱/۱			
نوع سکونت	ملکی	۱۱۰	۲۹/۴				
	استیجاری	۲۶۴	۷۰/۶				

بر اساس یافته‌های توصیفی بیشتر پاسخگویان (۸۳/۶ درصد) در بازه سنی ۲۵-۵۵ ساله قرار دارند و (۷۰/۶ درصد) پاسخگویان دارای مسکن ملکی در واحدهای مسکن مهر شهرک بهاران هستند.

بر اساس یافته‌های جدول شماره ۳، بیشتر پاسخگویان (۵۷ درصد) مرد بوده و نزدیک ۸۰ درصد آنها متأهل هستند. همچنین نزدیک به ۵۸ درصد پاسخگویانی که به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند، فاقد تحصیلات عالی هستند و نزدیک ۲۷ درصد دارای شغل آزاد هستند.

جدول شماره ۴: آماره‌های توصیفی توزیع سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن

شاخص‌ها	تعلق مکانی	مشارکت اجتماعی	انسجام اجتماعی	اعتماد اجتماعی	روابط اجتماعی	سرمایه اجتماعی
میانگین	۲۰/۴۴	۱۳/۲۷	۲۱/۶۷	۲۱/۹۵	۱۲/۲۰	۸۹/۵۲
میان	۲۰	۱۳	۲۲	۲۳	۱۲	۹۱
نما	۲۱	۱۰	۲۳	۱۴	۱۲	۸۹
دامنه	۲۷	۱۹	۲۵	۲۸	۱۶	۱۰۲
کمینه	۷	۵	۷	۷	۴	۳۰
بیشینه	۳۴	۲۴	۳۲	۳۵	۲۰	۱۳۲
انحراف معیار	۵/۴۵۴	۴/۲۷۷	۴/۴۳۶	۵/۹۶۰	۳/۳۵۱	۱۶/۶۰۲
واریانس	۲۹/۷۴۹	۱۸/۳۰۱	۱۹/۶۸۰	۳۵/۵۲۵	۱۱/۲۳۱	۲۷۵/۶۲۶

با شاخص‌های پراکندگی بالاترین مقدار واریانس در بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی مربوط به اعتماد اجتماعی و پایین‌ترین مقدار واریانس مربوط به روابط اجتماعی است. همچنین واریانس متغیر سرمایه اجتماعی ۲۷۵/۶۲۶ است. در مجموع می‌توان گفت پراکندگی داده‌های گردآوری شده حول محور میانگین قرار گرفته است.

جدول شماره ۴، گرایش‌های مرکزی و پراکندگی سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج حاصل از این جدول، بالاترین مقدار میانگین در بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی مربوط به اعتماد اجتماعی و پایین‌ترین مقدار مربوط به روابط اجتماعی است. همچنین میانگین سرمایه اجتماعی ۸۹/۵۲ است. در ارتباط

جدول شماره ۵: آماره‌های توصیفی توزیع بسترهای زیست پایدار در میان ساکنان مسکن مهر

شاخص‌ها	فرهنگ آپارتمان نشینی	درجه روابط همسایگی	سطح آشنایی با محیط اجتماعی	رضایت از محل سکونت	دسترسی به امکانات و زیرساخت‌ها	کیفیت خدمات شهری
میانگین	۳۴/۶۹	۱۶/۰۹	۱۱/۴۴	۱۲/۷۵	۱۹/۹۹	۴۹/۱۳
میان	۳۵	۱۵	۱۱	۱۲	۱۸	۴۸
نما	۳۸	۱۴	۱۰	۱۰	۱۶	۵۰
دامنه	۴۰	۲۸	۱۸	۲۰	۳۲	۸۰
کمینه	۱۵	۷	۵	۵	۸	۲۵
بیشینه	۵۵	۳۵	۲۳	۲۵	۴۰	۱۰۵
انحراف معیار	۷/۵۴۰	۵/۶۶۴	۳/۴۳۶	۴/۷۸۱	۷/۶۹۹	۱۵/۰۵۸
واریانس	۵۶/۸۶۶	۳۲/۰۸۴	۱۱/۸۰۸	۲۲/۸۶۷	۵۹/۲۷۹	۲۲۶/۷۶۸

خدمات شهری است و پایین‌ترین مقدار واریانس مربوط به سطح آشنایی با محیط اجتماعی است.

۴.۲ یافته‌های استنباطی

ابتدا در راستای بررسی پارامتریک بودن داده‌ها، از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن به شرح جدول شماره ۶ آمده است.

شاخص‌های گرایش مرکزی و مهم‌ترین آن یعنی میانگین در جدول شماره ۵، نشان دهنده آنست که بالاترین مقدار میانگین در بین بسترهای زیست پایدار مربوط به کیفیت خدمات شهری با میانگین ۴۸ و پایین‌ترین مقدار مربوط به سطح آشنایی با محیط اجتماعی با میانگین ۱۱/۴۴ است. همچنین در ارتباط با شاخص‌های پراکندگی بالاترین مقدار واریانس در بین بسترهای زیست پایدار مربوط به کیفیت

جدول شماره ۶: توزیع نرمال داده‌ها (آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف)

متغیر	تعداد	آماره t	سطح معناداری
سرمایه اجتماعی	۳۷۴	۰/۵۵۰	۰/۲۰۰
سطح فرهنگ آپارتمان نشینی	۳۷۴	۰/۵۷۵	۰/۰۸۱
درجه روابط همسایگی	۳۷۴	۰/۱۱۶	۰/۰۶۷
سطح آشنایی با محیط اجتماعی	۳۷۴	۰/۱۰۸	۰/۰۵۲
رضایت از محل سکونت	۳۷۴	۰/۱۳۲	۰/۰۷۸
دسترسی به امکانات و زیرساخت‌ها	۳۷۴	۰/۱۱۱	۰/۰۸۳
کیفیت خدمات شهری	۳۷۴	۰/۰۷۷	۰/۰۵۶

با توجه به نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در زمینه میزان آماره t و سطح معناداری متغیرهای پژوهش، مشخص شده است که سطح معناداری متغیرهای مربوطه از سطح معناداری (آلفا) تعیین شده برای پژوهش حاضر ($P = 0/05$) بیشتر است که این بدان معنی است که مفروضه نرمال بودن اطلاعات رعایت شده و بنابراین استفاده از آزمون‌های پارامتریک برای تجزیه و تحلیل داده‌ها قابل توجیه است.

۴.۳. آزمون فرضیه‌ها

این بخش از پژوهش به رابطه بسترهای زیست پایدار به عنوان متغیر مستقل با متغیر وابسته یعنی سرمایه اجتماعی در بین ساکنان مسکن مهر می‌پردازد.

فرضیه شماره ۱: به نظر می‌رسد بین سطح فرهنگ آپارتمان‌نشینی و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره ۷: ضریب همبستگی بین سطح فرهنگ آپارتمان‌نشینی و سرمایه اجتماعی

سطح فرهنگ آپارتمان‌نشینی		متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۱	۰/۳۹۵**	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۲۴۷**	تعلق مکانی
۰/۰۰۱	۰/۲۶۳**	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۲۹۷**	انسجام اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۳۶۵**	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۲	۰/۱۶۰**	روابط اجتماعی

تعلق مکانی برابر ۰/۲۴۷، برای بعد مشارکت اجتماعی برابر ۰/۲۶۳، برای بعد انسجام اجتماعی برابر ۰/۲۹۷، برای بعد اعتماد اجتماعی برابر ۰/۳۶۵ و برای بعد روابط اجتماعی نیز شدت رابطه برابر ۰/۱۶۰ است. فرضیه شماره ۲: به نظر می‌رسد بین درجه روابط همسایگی و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره ۷، چون سطح معناداری به دست آمده ($P = 0/001$) از جدول شماره ۷، کمتر از آلفای تحقیق ($P < 0/05$) است، فرضیه صفر رد و فرضیه پژوهشی تأیید می‌گردد؛ بدین معنا که بین سطح فرهنگ آپارتمان‌نشینی و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد، این رابطه مثبت و شدت همبستگی متوسط است. همچنین در سطح اطمینان ۹۹ درصد، شدت رابطه برای بعد

جدول شماره ۸: ضریب همبستگی بین درجه روابط همسایگی و سرمایه اجتماعی

درجه روابط همسایگی		متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۱	۰/۴۴۹**	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۳۸۲**	تعلق مکانی
۰/۰۰۱	۰/۳۸۹**	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۲۷۰**	انسجام اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۳۴۳**	اعتماد اجتماعی
۰/۰۲۳	۰/۱۱۷*	روابط اجتماعی

برای بعد تعلق مکانی شدت رابطه برابر ۰/۳۸۲، برای بعد مشارکت اجتماعی برابر ۰/۳۸۹، برای بعد انسجام اجتماعی رابطه برابر ۰/۲۷۰، برای بعد اعتماد اجتماعی نیز این شدت برابر ۰/۳۴۳ است. فرضیه شماره ۳: به نظر می‌رسد بین سطح آشنایی با محیط اجتماعی و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره ۸، چون سطح معناداری به دست آمده ($P = 0/001$) کمتر از آلفای تحقیق ($P < 0/05$) است، بنابراین بین متغیر درجه روابط همسایگی و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد. در سطح خطای ۱ درصد نوع ارتباط مثبت و مستقیم و شدت رابطه نیز با مقدار ۰/۴۴۹ متوسط است. در این راستا

جدول شماره ۹: ضریب همبستگی بین سطح آشنایی با محیط اجتماعی و سرمایه اجتماعی

سطح آشنایی با محیط اجتماعی		متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۱	۰/۳۲۱*	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۲۷۷**	تعلق مکانی
۰/۰۰۱	۰/۲۶۷**	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۲۶۶**	انسجام اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۱۷۶**	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۱۳۳**	روابط اجتماعی

بعد مشارکت اجتماعی برابر ۰/۲۶۷، برای بعد انسجام اجتماعی برابر ۰/۲۶۶، برای بعد اعتماد اجتماعی برابر ۰/۱۷۶ و برای بعد روابط اجتماعی شدت رابطه در سطح اطمینان ۹۹ درصد برابر ۰/۱۳۳ است. فرضیه شماره ۴: به نظر می‌رسد بین رضایت از محل سکونت و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج جدول شماره ۸، حاکی از ضریب همبستگی متوسط بین دو متغیر در سطح معناداری به دست آمده (P = ۰/۰۰۱) است، بنابراین بین دو متغیر سطح آشنایی با محیط اجتماعی و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد. نوع این ارتباط نیر مثبت و مستقیم است. برای بعد تعلق مکانی شدت رابطه برابر ۰/۲۷۷، برای

جدول شماره ۱۰: ضریب همبستگی بین رضایت از محل سکونت و سرمایه اجتماعی

رضایت از محل سکونت		متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۱	۰/۳۶۴**	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۲۰۹**	تعلق مکانی
۰/۰۰۱	۰/۲۴۰**	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۲۸۰**	انسجام اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۳۶۳**	اعتماد اجتماعی
۰/۰۱۰	۰/۱۳۳*	روابط اجتماعی

برای بعد مشارکت اجتماعی رابطه برابر ۰/۲۴۰، برای بعد انسجام اجتماعی رابطه برابر ۰/۲۸۰، برای بعد اعتماد اجتماعی رابطه برابر ۰/۳۶۳ و برای بعد روابط اجتماعی برابر ۰/۱۳۳ است. فرضیه شماره ۵: به نظر می‌رسد بین دسترسی به امکانات و زیر ساخت‌ها و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون، سطح معناداری به دست آمده کمتر از ۰/۰۵ است، فرضیه صفر رد و فرضیه پژوهشی تأیید می‌گردد، بنابراین بین رضایت از محل سکونت و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد. نوع ارتباط مثبت و مستقیم و شدت رابطه در سطح خطای ۱ درصد، برابر ۰/۳۶۴ است که نشان از شدت همبستگی متوسط بین دو متغیر دارد. همچنین شدت رابطه در سطح اطمینان ۹۹ درصد، برای بعد تعلق مکانی برابر ۰/۲۰۹،

جدول شماره ۱۱: ضریب همبستگی بین دسترسی به امکانات و زیرساخت‌ها و سرمایه اجتماعی

دسترسی به امکانات و زیر ساخت‌ها		متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۱	۰/۲۵۰**	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۱۷۶**	تعلق مکانی
۰/۰۰۱	۰/۱۸۱**	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۱۸۷**	انسجام اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۲۳۰**	اعتماد اجتماعی
۰/۲۲۸	۰/۰۶۳	روابط اجتماعی

اجتماعی نیز در سطح خطای ۱ درصد برابر ۰/۲۳۰ است. براساس نتایج جدول، شدت رابطه برای بعد روابط اجتماعی برابر با ۰/۰۶۳ است و سطح معناداری بزرگتر از ۰/۰۵ است، بنابراین در بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی تنها بعد روابط اجتماعی با سرمایه اجتماعی رابطه معناداری ندارد. فرضیه شماره ۶: به نظر می‌رسد بین کیفیت خدمات شهری و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره ۱۱، سطح معناداری به دست آمده (P = ۰/۰۰۱) کمتر از آلفای تحقیق (P < ۰/۰۵) است، بنابراین بین دو متغیر دسترسی به امکانات و زیر ساخت‌ها و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد. شدت این رابطه ضعیف و برابر با ۰/۲۵۰ و نوع رابطه مثبت و مستقیم است. شدت رابطه برای بعد تعلق مکانی برابر ۰/۱۷۶، برای بعد مشارکت اجتماعی برابر ۰/۱۸۱، برای بعد انسجام اجتماعی برابر ۰/۱۸۷ و شدت رابطه برای بعد اعتماد

جدول شماره ۱۲: ضریب همبستگی بین کیفیت خدمات شهری و سرمایه اجتماعی

کیفیت خدمات شهری		متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۱	۰/۲۴۱**	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۱۵۸**	تعلق مکانی
۰/۰۰۱	۰/۲۲۳**	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۱۹۱**	انسجام اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۱۹۸**	اعتماد اجتماعی
۰/۳۴۹	۰/۰۴۹	روابط اجتماعی

جدول فوق، برای متغیر روابط اجتماعی سطح معناداری برابر با $0/349$ است که بزرگتر از $0/05$ است. بنابراین در میان ابعاد سرمایه اجتماعی، تنها بین بعد روابط اجتماعی این سازه با سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه شماره ۷: به نظر می‌رسد بین متغیرهای زمین‌های (سن، سابقه سکونت و درآمد) و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج جدول فوق، حاکی از ضریب همبستگی ضعیف بین دو متغیر در سطح معناداری به دست آمده ($P = 0/001$) است، بنابراین بین دو متغیر کیفیت خدمات شهری و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد که نوع ارتباط مثبت و مستقیم است. شدت رابطه برای بعد تعلق مکانی برابر $0/158$ ، برای بعد مشارکت اجتماعی برابر $0/223$ ، برای بعد انسجام اجتماعی برابر $0/191$ ، برای بعد اعتماد اجتماعی در سطح خطای ۱ درصد برابر $0/198$ است. بر اساس نتایج

جدول شماره ۱۳: ضریب همبستگی بین متغیرهای سن، درآمد، سابقه سکونت با سرمایه اجتماعی

متغیر	سن		سابقه سکونت		درآمد	
	ضریب همبستگی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سرمایه اجتماعی	۰/۰۴۵	۰/۳۷۳	۰/۱۷۱*	۰/۰۰۱	۰/۱۲۶*	۰/۰۱۵
تعلق مکانی	۰/۰۵۳	۰/۳۰۵	۰/۰۴۴	۰/۳۹۴	۰/۰۵۳	۰/۳۰۵
مشارکت اجتماعی	۰/۰۳۱	۰/۵۵۰	۰/۰۵۴	۰/۳۰۱	۰/۰۵۴	۰/۳۱۱
انسجام اجتماعی	-۰/۱۶	۰/۷۵۸	۰/۱۲۳*	۰/۰۱۸	۰/۰۸۲	۰/۱۱۵
اعتماد اجتماعی	۰/۱۰۴*	۰/۰۴۵	۰/۰۴۹	۰/۳۴۲	-۰/۰۱۴	۰/۷۸۷
روابط اجتماعی	-۰/۰۶۲	۰/۲۳۱	۰/۱۳۴**	۰/۰۱۰	۰/۰۹۱	۰/۰۷۸

است، بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان بین درآمد و سابقه سکونت با سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد. شدت همبستگی این دو متغیر با سرمایه اجتماعی ضعیف و نوع رابطه مثبت و مستقیم است.

فرضیه شماره ۸: به نظر می‌رسد بین جنسیت و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون، سطح معناداری به دست آمده برای ارتباط بین متغیر سن و سرمایه اجتماعی بیشتر از $0/05$ است ($0/373$)، بنابراین با ضریب اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین سن و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین بر اساس نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون، سطح معناداری به دست آمده برای ارتباط بین متغیرهای درآمد و سابقه سکونت با سرمایه اجتماعی کمتر از $0/05$

جدول شماره ۱۴: آماره تی دو نمونه مستقل بین جنسیت و سرمایه اجتماعی

تفاوت خطای استاندارد	آزمون t			آزمون لوین		فرض واریانس برابر	سرمایه اجتماعی
	میانگین اختلاف	سطح معناداری	درجه آزادی	t	f		
۱/۷۲۹	۰/۳۶۲	۰/۸۳۵	۳۷۱	۰/۲۰۸	۰/۱۶۹	۱/۸۹۵	فرض واریانس برابر
۱/۶۹۲	۰/۳۶۲	۰/۸۳۱	۳۶۷/۶۱	۰/۲۱۴			فرض واریانس نابرابر

که سطح معناداری به دست آمده ($0/835$) بیشتر از $0/05$ است. فرضیه شماره ۹: به نظر می‌رسد بین نوع شغل و سرمایه اجتماعی ساکنان مسکن مهر رابطه معناداری وجود دارد.

بر اساس نتایج حاصل از آماره تی دو نمونه مستقل، تفاوت معناداری بین دو متغیر جنسیت و سرمایه اجتماعی وجود ندارد. بدین معنا که سرمایه اجتماعی متفاوتی بین زنان و مردان پاسخگو مشاهده نشده است؛ چرا

جدول شماره ۱۵: آماره آنالیز واریانس یک طرفه بین نوع شغل و سرمایه اجتماعی

سطح معناداری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	بین گروهی	سرمایه اجتماعی
۰/۴۱۷	۱/۰۲۴	۳۰/۴۵	۸	۲۴۳/۶۰۱	درون گروهی	
		۲۹/۷۳۴	۳۶۵	۱۰۸۵۲/۹۳۴	کل	

معنا که پاسخگویان طبقه‌های شغلی مورد پرسش را به عنوان متغیر تأثیرگذار بر میزان سرمایه اجتماعی تلقی نکرده‌اند. این وضعیت شاید تحت تأثیر عوامل دیگری مانند درآمد و ... باشد.

نتایج حاصل از آزمون آنالیز واریانس یک طرفه نشان داد که بین دو متغیر نوع شغل و سرمایه اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد؛ چرا که سطح معناداری به دست آمده ($0/417$) کمتر از $0/05$ است. بدین

جدول شماره ۱۶: تحلیل رگرسیون متغیرهای بسترزیست پایدار بر سرمایه اجتماعی

روش ورود متغیرها: Enter	Method: Enter
ضریب همبستگی چندگانه	R = .603
ضریب تعیین	R 2 = .363
ضریب تعیین تعدیل یافته	R 2 . adj = .319
خطای معیار	S.E = 13/51
تحلیل واریانس	ANOVA = 8/174
سطح معناداری	Sig = .000

وابسته را تبیین نمایند. ضریب تعیین تعدیل یافته نیز برابر ۳۱ درصد است که نسبت به مقدار ضریب تعیین حقیقی تر است؛ چرا که الزاماً با افزایش متغیرهای مستقل تغییر نمی‌کند، در حالی که ضریب تعیین تابع تعداد متغیرهای مدل است.

بر اساس داده‌های جدول شماره ۱۶، همبستگی متغیرهای زیست پایدار با متغیر سرمایه اجتماعی به عنوان متغیر وابسته برابر ۶۰ درصد است، که از نظر شدت یک همبستگی قوی محسوب می‌شود. علاوه بر این، این بسترهای زیست پایدار می‌توانند ۳۶ درصد تغییرات متغیر

جدول شماره ۱۷: نتایج ضرایب تأثیر رگرسیونی متغیرهای زیست پایدار بر سرمایه اجتماعی

Sig	t	ضرایب استاندارد		متغیرهای زیست پایدار
		Beta	خطای استاندارد	
.000	۳/۶۷۵		۹/۶۴۳	(ثابت)
.000	۵/۰۱۸	۰/۲۶۱	۰/۱۱۳	فرهنگ آپارتمان نشینی
.000	۵/۷۷۹	۰/۲۹۵	۰/۱۴۷	روابط همسایگی
.۰۰۲۶	۲/۲۳۱	۰/۱۰۷	۰/۲۳۰	سطح آشنایی
.۰۱۳۰	۱/۵۱۹	۰/۰۸۸	۰/۱۹۹	رضایت از محل سکونت
.۰۲۲۹	۱/۲۰۴	۰/۰۶۴	۰/۱۱۳	دسترسی به امکانات
.۰۵۷۳	۰/۵۶۴	۰/۰۳۲	۰/۰۶۲	کیفیت خدمات شهری
.۰۸۷۸	۰/۱۵۴	۰/۰۲۵	۶/۶۵۸	متأهل
.۰۳۲۳	۰/۹۹۰	۰/۱۵۸	۶/۴۴۹	مجرد
.۰۲۴۶	۱/۱۶۳	۰/۰۵۶	۰/۳۴۳	سابقه سکونت

جدول شماره ۱۷، ضرایب آزمون تحلیل رگرسیون متغیرهای زیست پایدار بر سرمایه اجتماعی را نشان می‌دهد. بر اساس داده‌های این جدول متغیر روابط همسایگی بیشترین تأثیر با ۸۴ درصد و متغیر کیفیت خدمات شهری کمترین تأثیر را با سه درصد بر میزان سرمایه اجتماعی در میان ساکنان مسکن مهر بهاران شهر سندانج دارد. همچنین فقط سه متغیر فرهنگ آپارتمان نشینی، روابط همسایگی و سطح آشنایی در معادله رگرسیون چندمتغیره باقی مانده‌اند و تأثیر معناداری بر سرمایه اجتماعی دارند.

۵. بحث و نتیجه

طی قرن گذشته، رشد شهرنشینی و افزایش جمعیت شهری، مسئله کمبود فضای ساخت و ساز را به یکی از چالش‌های اصلی مدیریت شهری بدل کرد و پدیده آپارتمان نشینی در زندگی افراد شهرنشین رسوخ کرد و این امر تغییرات بنیادینی را در شکل و محتوای زندگی به وجود آورد. آپارتمان نشینی متغیرهای اجتماعی زیست را که تا پیش از آن سیستماتیک در میان افراد، خانوار و همسایگان کارکردهای خود را داشتند، با چالش اساسی روبه رو کرد. یکی از این متغیرهای مهم

سرمایه اجتماعی است که بازنمایی کیفیت زندگی در میان ساکنان است و امروزه یکی از عوامل مهم در کیفیت یک منطقه، میزان سرمایه اجتماعی ساکنان آنست؛ چنانچه در محلات و بلوک‌های آپارتمانی میزان سرمایه اجتماعی بالا باشد، مشارکت اجتماعی، تعلق اجتماعی، کیفیت روابط اجتماعی و امنیت اجتماعی نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرد (بالا می‌رود) و برعکس. در ایران سابقه زندگی آپارتمان نشینی قدمت زیادی ندارد و هر چقدر از کلانشهر فاصله می‌گیریم، این پدیده جوان تر است و مسائل و معضلات خاص خود را به همراه دارد. مضاف بر این طرح مسکن مهر با کاستی‌های مورد اشاره در پژوهش نیز، به این موقعیت الصاق شده و حیات ذهنی و کیفیت زندگی ساکنان آن را برای شرایط زیست پایدار با مخاطراتی مواجه ساخته است. در پژوهش حاضر به بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی به مثابه بسترزیست پایدار در میان ساکنان مسکن مهر بهاران سندانج پرداخته شده است که نتایج تحقیق با پژوهش‌های پیشین مرتبط (Soltanzadeh Zarandi, 2020)؛ (Loqman et al., 2022)؛ (Barzegar, 2018)؛ (Nordin & Nakamura, 2018)؛ (Wang et al., 2018)؛ (Zou, Su, & Wang, 2018) همخوانی دارد. بر اساس نتایج پژوهش رابطه معناداری بین متغیرهای

- and its preservation. Hakait Qalam Navin Publications(translator: Tavasli, Gholam Abbas), 138. [in Persian]
- Golubchikov, O., & Badyina, A. (2012). Sustainable housing for sustainable cities: a policy framework for developing countries. Nairobi, Kenya: UN-HABITAT.
  - Hamdan, H., Yusof, F., & Marzukhi, M. A. (2014). Social capital and quality of life in urban neighborhoods high density housing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 153, 169-179.
  - Loqman, M., Sa'eedeh Zar-abadi, Z. S., & Behzadfar, M. (2022). Investigating the Mutual Effects of Social Capital and Quality of Life in Urban Neighborhoods Using Structural Equation Modeling (Case Study: Sultan Mir-Ahmad and Fin in Kashan). *Journal of Iranian Architecture Studies*, 8(15), 217-240. doi:10.22052/1.15.217. [in Persian]
  - Mehregan, N., Daliri, H., & Shahanavaz, S. (2013). An assessment of social capital trend in iran provinces. *Journal of Economic Research and Policies*, 20(64), 5-24.
  - Nordin, N., & Nakamura, H. (2018). Social capital among ageing residents of housing complexes in suburban Tokyo: The case of Haraichi-danchi and Oyamadai-danchi in Ageo city. *Planning Malaysia*, 16.
  - Peyman, S. (2016). Housing characteristics of urban households in income classes. *Housing Economics Quarterly*, 4, 71-87.
  - pourdehimi, s. (2011). culture and housing. *Journal of Housing and Rural Environment*, 30(134), 3-18. Retrieved from <http://jhre.ir/article-1-2-en.html>
  - Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*: Simon and schuster.
  - Soltanzadeh Zarandi, M. (2020). An Investigation into the Relationship Between Social Capital and Built Environment of Residential Neighborhoods with an Emphasis on Public and Open Spaces: A Case Study of Tabriz. *Culture of Islamic Architecture and Urbanism Journal*, 5(2), 75-90. doi:10.29252/ciauj.5.2.75. [in Persian]
  - Tajbakhsh, K. (2008). *Social capital: trust, democracy and development*. Shiraz Publishing, 704. [in Persian]
  - Teck-Hong, T. (2012). Housing satisfaction in medium-and high-cost housing: The case of Greater
- فرهنگ آپارتمان‌نشینی، درجه روابط همسایگی، سطح آشنایی با محیط اجتماعی، رضایت از محل سکونت، دسترسی به امکانات و زیرساخت‌ها و کیفیت خدمات شهری با سرمایه اجتماعی در جامعه مورد مطالعه وجود دارد و تنها بین سه متغیر سن، جنسیت و شغل با سرمایه اجتماعی رابطه‌ای مشاهده نشد.
- تغییرات در فرهنگ آپارتمان‌نشینی در میان ساکنان مسکن مهر بهاران و میزان سرمایه اجتماعی در میان آنان یک شبه تغییر نخواهد کرد؛ چرا که ساکنان این بلوک‌ها عمدتاً روستاییان مهاجرت کرده، افراد فاقد شغل، زنان سرپرست خانوار و به زبان جامعه‌شناختی فرودستان شهری هستند. کریدورهای روابط اجتماعی محدود و نگاه دیگری نیز تثبیت‌کننده شرایط است. اگر چه طی دو سال اخیر با گرانی مسکن، هارمونی ساکنان دچار تغییرات عمده‌ای شده است، اما اقدامات بنیادی ضروری است که توسط نهادها و متولیان حوزه شهری مدنظر قرار گیرد. بر اساس نتایج پژوهش به مشارکت طلبیدن شهروندان در امورات محله، تقویت زیرساخت‌ها و شبکه‌های دسترسی، شکل‌گیری نهادهای مدنی و استقرار نهادهای خدمات‌رسان و امنیتی در شرایط فعلی از اقدامات مهم است.
- References:**
- Akbari, M. A. (2015). Historical Approach on Social Capital Theory; Fromation and Evolution. *Journal of Historical Sociology*, 7(1), 59-86. Retrieved from <http://jhs.modares.ac.ir/article-25-10684-en.html>. [in Persian]
  - Athari, K. (2018). Maskan, in the report of the social situation of Iran. , project manager, 67-87. [in Persian]
  - Azad Ermaki, T. (2009). MANZAR, the Scientific Journal of landscape, 1(2), 46-46. Retrieved from http://www.manzar-sj.com/article_238_634aa28127a27a63bcb98a441c1219d0.pdf. [in Persian]
  - Barzegar, S. G., A. (2018). Analyzing the satisfaction of Mehr housing project from the perspective of social sustainability (study example: Mehr housing in Gorgan city). *Sociology of Iran's social issues*, 8(1), 1-19. [in Persian]
  - Chalabi, M. (2014). Social analysis in the space of action. 332.
  - Coleman, J. (2008). *Foundations of social theory*. 496.
  - DR.Hekmatniya, H., Mousavi, M. N., & zarafshan, A. I. (2005). The study and analysis of quantitative and qualitative indices of housing in the city of Taft and its future planning. *Journal of Geography and Regional Development*, 3(5), -. doi:10.22067/geography.v3i5.3056
  - Fukuyama, F. (2015). *The end of order: social capital*

Kuala Lumpur, Malaysia. Habitat International, 36(1), 108-116.

- Wang, P., Huang, Y., Ye, J., Gao, G., Zhang, F., & Wu, H. (2018). Large sliding inguino-scrotal hernia of the urinary bladder: a case report and literature review. *Medicine*, 9 (13)
- Yoo, C., & Lee, S. (2016). Neighborhood built environments affecting social capital and social sustainability in Seoul, Korea. *Sustainability*, 8(12).

نحوه ارجاع به مقاله:

دانش مهر، حسین؛ خانی، سعید و ملاسلیمی، وریا (۱۴۰۲) سرمایه اجتماعی به مثابه بستریست پایدار در میان ساکنان مسکن مهر (نمونه مورد مطالعه: مسکن مهر بهاران سنندج)، مطالعات شهری، ۱۲ (۴۷)، ۹۱-۱۰۴. doi: 10.34785/J011.2022.015/Jms.2023.114

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Motaleate Shahri. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

